

กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ในจังหวัดเลย

Ditthadhammikattha-Based Cultural Tourism Management Strategy in Loei Province

1. พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา, 2. พระมหาโยธิน มาศสุข,
3. พระมหาวัฒนา ขันทะชา, 4. เขมจิรา คำหงษา

1. Phramaha Ahipong Khamhongsa, 2. Phramaha Yothin Massuk,
3. Phramaha Wattana Khanthacha, 4. Khamjira Khamhongsa

1., 3., 4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

2. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศราช

1., 3., 4. Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus

2. Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus

Author E-mail: ahipong.kha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย 2) วิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) เสนอกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเน้นพื้นที่เป้าหมาย 3 อำเภอ คือ ด่านซ้าย เชียงคาน และนาแห้ว และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างที่นักท่องเที่ยว 400 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบประชุมกลุ่มย่อย สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย พบว่า จังหวัดเลยมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทั้งด้านประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนา และแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณีผีตาโชนอำเภอด่านซ้าย ประเพณีผาสารทลอยเคราะห์ อำเภองาว และประเพณีแห่ดอกไม้อำเภอนาแห้ว เป็นต้น

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้ความรู้ 2) ด้านทักษะการอนุรักษ์ 3) ด้านการมีส่วนร่วม และ 4) ด้านการบริหารจัดการ เพื่อผลักดันจังหวัดเลยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับภูมิภาคอย่างยั่งยืน

3. ผลการเสนอกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย โดยมีสาระสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านพันธกิจ 3) ด้านกลยุทธ์ตาม KSPM Model

คำสำคัญ: 1. กลยุทธ์; 2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; 3. หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

ABSTRACT

This research article aimed to: 1) Study cultural tourism management based on the principles of Ditthadhamikatthaprayojana (the Four Principles of Present Welfare) in Loei Province; 2) Analyze strategies for cultural tourism management; and 3) Propose strategies for cultural tourism management. This study employed a mixed-methods research approach, focusing on three target districts in Loei Province: Dan Sai, Chiang Khan, and Na Haeo. The research sample was divided into two groups: (1) 400 tourists and (2) 15 local stakeholders, including monks and community members involved in tourism management within the study areas. The research instruments consisted of questionnaires, interview forms, and focus group discussion guides. The statistics used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation.

The research found that:

1. The study of cultural tourism management based on the principles of Ditthadhamikatthaprayojana in Loei Province indicated that the province possesses outstanding cultural tourism potential in terms of traditions, ways of life, local wisdom, religion, and cultural learning resources. Significant examples include the Phi Ta Khon Festival in Dan Sai District, the Phasart Loi Khro Festival in Chiang Khan District, and the Flower Float Procession Festival in Na Haeo District.

2. The analysis of cultural tourism management based on the principles of Ditthadhamikatthaprayojana in Loei Province revealed four key dimensions: (1) knowledge provision, (2) conservation skills development, (3) participation enhancement, and (4) management and administration, all of which contribute to driving Loei Province toward becoming a sustainable regional hub for cultural tourism.

3. The proposed strategies for cultural tourism management based on the principles of Ditthadhamikatthaprayojana in Loei Province comprised three major components: (1) vision, (2) mission, and (3) strategic implementation based on the KSPM Model.

Keywords: 1. Strategy; 2. Cultural Tourism; 3. Ditthadhamikatta-Based

บทนำ

สังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์มีลักษณะเป็นพลวัตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความหลากหลายสูง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มุ่งสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนของสินค้า บริการ เงินทุน แรงงาน และองค์ความรู้ในระดับโลกอย่างต่อเนื่อง มนุษย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการปรับตัวอย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ภายใต้บริบทนี้ ภาคเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างรอบด้าน คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีบทบาทสำคัญทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ อีกทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม การค้า และการลงทุน ซึ่งส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจึง

ต้องสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570) มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างครอบคลุมและทั่วถึง ภายในระยะเวลา 5 ปี คือ “การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัว เติบโตอย่างยั่งยืนและมี ส่วนร่วม (Rebuilding High Value Tourism Industry with Resilience, Sustainability and Inclusive Growth)” โดยมุ่งยกระดับการท่องเที่ยวไทยให้เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัว และเติบโตอย่าง ยั่งยืนและทั่วถึง ผ่านการพัฒนาแบบองค์รวม การบูรณาการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้โมเดล เศรษฐกิจ BCG เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของทุก ภาคส่วน การดำเนินการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแผนงานภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและแผนพัฒนา ศักยภาพเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ครอบคลุมสาขาการพัฒนา 6 ด้าน ได้แก่ 1) มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา และ ความหลากหลายทางธรรมชาติ 2) เอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรม 3) งานช่างฝีมือและหัตถกรรม 4) อุตสาหกรรม สื่อบันเทิง และซอฟต์แวร์ 5) การออกแบบและพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ 6) การขับเคลื่อนและสนับสนุนการ พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2566) ได้มีการกำหนดแผนกลยุทธ์การขับเคลื่อนการ ท่องเที่ยวสีขาว ภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2566 - 2570 ได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาและ ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ ชาติ แผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยอาศัยแนวคิดจากแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดล เศรษฐกิจ BCG เป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ทั้งในภาพรวม การท่องเที่ยวของประเทศไทย และพื้นที่เขตการท่องเที่ยวต่าง ๆ

ในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับการยอมรับว่าเป็น แนวทางสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงคุณค่าทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิ ปัญญา และอัตลักษณ์ของชุมชน ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม จังหวัด เลย ซึ่งมีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น สุนีย์ ประณีตพลกรัง (2559) ทำให้สามารถสร้างคุณค่า และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มสมรรถนะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเกิดประโยชน์ ทางการท่องเที่ยว รวมถึงประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ จึงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมให้เป็นฐานการสร้างคุณค่าและความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนา ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่มุ่งสร้างความมั่นคงและความสมดุลในการดำรงชีวิตของชุมชน สุจิตรา ภูมิโคกรักษ์ (2560) จึงเป็นกุญแจสำคัญของการท่องเที่ยวแนวใหม่ ซึ่งมีความยืดหยุ่น และ มีความละเอียดอ่อน ทางวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว ถือเป็นสิ่งที่จะแทนที่การท่องเที่ยวแบบเดิม ๆ สุขุ เจริญรัตน์ (2552) การรู้จักควบคุมใจตนเอง แทนที่จะวิ่งไล่ความอยากด้วยการเพียรพยายามตอบสนองความ ต้องการของตน หรือด้วยการตกเป็นทาสแห่งตัณหาที่เคยกระซิบใจให้อยากได้ อย่างนั้นอย่างนั้นตลอดเวลา จน ไม่มีคำว่า “เต็ม” คำว่า “อิม” หรือคำว่า “พอ” เพราะธรรมชาติของตัณหาเป็นเช่นนั้น ยิ่งคนที่ตกเป็นทาส ของความอยากเป็นคนพาลที่ขาดปัญญาเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะมีแต่ทำลาย ตนเองให้เสื่อมเสียโดยส่วนเดียว สำราญ อิมจิตต์ (2547) เศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมที่เน้นความสมดุลระหว่าง ทางโลกและทางธรรม โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานในการดำเนินชีวิต ชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาเศรษฐกิจไม่ได้อยู่ ที่การบริโภคไม่สิ้นสุด แต่อยู่ที่การปฏิบัติตาม ทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) และ สัมมาอาชีวะ เพื่อให้เกิดการ จัดสรรทรัพยากรที่ยั่งยืน ลดปัญหาความโลภ และมุ่งสร้างความสุขที่แท้จริงซึ่งไม่ใช่แค่การสะสมวัตถุ แต่คือ ความสุขจากการมีชีวิตที่พอเพียง สอดคล้องกับธรรมชาติ และเป็นอิสระจากความทุกข์อันเกิดจากการเบียดเบียน ตนเองและผู้อื่น ชลวิทย์ เจริญจิตต์ (2560) การรู้จักช่วยเหลือแบ่งปัน เกื้อกูลต่อกันในสังคมทั้งในการบริโภค การ ผลิต การพัฒนาที่ยั่งยืนการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม เป็นการดำเนินการทางเศรษฐศาสตร์แนว พุทธที่ตั้งอยู่บนความสมดุลของสรรพสิ่ง จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า รากฐานของจริยธรรมและบรรทัดฐานที่กำหนด

พฤติกรรมมนุษย์ แต่ต้องผนวกทุนทางวัฒนธรรมและหลักธรรมเข้ากับกระบวนการแก้ปัญหาทางสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีจริยธรรม การท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ยืดหยุ่นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยนำแนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธที่ใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐาน โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง สร้างความสุขจากการมีชีวิตที่พอเพียง จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตได้ การรวมพลังระหว่างหลักธรรมและทุนทางวัฒนธรรมเช่นนี้ จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมให้พัฒนาไปสู่เป้าหมายแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ที่มีเสน่ห์โดดเด่นด้วยธรรมชาติที่สวยงาม อากาศเย็นสบาย และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ทำให้จังหวัดเลยเป็นที่รู้จักในฐานะ เมืองแห่งขุนเขาและสายน้ำ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ดังคำขวัญของจังหวัดเลยที่ว่า “เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม ดอกไม้งามสามฤดู ถิ่นที่อยู่อริยสงฆ์ มั่นคงความสะอาด” จังหวัดเลย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงอัตลักษณ์ คุณค่า ศักยภาพและรูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเลย และการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งประโยชน์ในปัจจุบัน เน้นความขยันหมั่นเพียร การรู้จักรักษาทรัพย์ การคบหากัลยาณมิตร และการดำเนินชีวิตอย่างพอเหมาะ สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวกับการจัดการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการพัฒนาอย่างสมดุล อันนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และคุณธรรมเข้าด้วยกัน อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมโดยรวมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย
- 2) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย
- 3) เพื่อเสนอกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Phase) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานและความสัมพันธ์ของตัวแปร ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Phase) ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สถิติที่สำคัญจากระยะแรกมากำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 คน เพื่อความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) นักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ตามจำนวนข้อมูลสถิติ (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) ได้สำรวจนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวจังหวัดเลยในปี 2567 จำนวน 202,802 คน ในพื้นที่จังหวัดเลย 14 อำเภอ

2) ประชากรในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผู้นำท้องถิ่น พระสงฆ์ นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน พ่อค้าแม่ค้า โดยเลือก 3 ชุมชน จาก 14 อำเภอ ของจังหวัดเลย

กลุ่มตัวอย่าง

1) นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Random Sampling) ใช้แบบสอบถามแสดงความคิดเห็น (Questionnaires) ขนาดตัวอย่างสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 จึงเก็บข้อมูลที่จำนวน 400 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา โดยเลือก 3 ชุมชน จาก 14 อำเภอ ซึ่งประกอบด้วยชุมชน อำเภอด่านซ้าย อำเภอเชียงคาน และอำเภอนาแห้ว อำเภอละ 5 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่สำหรับการวิจัย

พื้นที่เป้าหมายในการทำวิจัย 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอด่านซ้าย อำเภอเชียงคาน และอำเภอนาแห้ว โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive random sampling) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดของการวิจัยและพัฒนาและการผสมผสานวิธี ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัยที่เริ่มจาก

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research: R1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพการปฏิบัติจริง ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือการประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย การวิเคราะห์ เอกสารต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ เพื่อได้มาซึ่งสภาพและข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างโครงร่างกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลยที่จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Develop: D1) คือ ออกแบบและพัฒนากลยุทธ์ โดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research: R1) มาพัฒนากลยุทธ์ ทำให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและในขั้นพัฒนา (Develop: D1) นี้ต้องพัฒนากลยุทธ์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research: R2) โดยนำกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลยได้พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นำกลยุทธ์ไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยต้องปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (Develop: D2) โดยประเมินประสิทธิผลของกลยุทธ์ หรือ บางกรณีอาจจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามจุดประสงค์ก็สามารถดำเนินการปรับปรุงกลยุทธ์อีกครั้งหนึ่ง และนำเสนอกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลยที่สมบูรณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในเก็บข้อมูลวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย ประกอบด้วย

1) แบบสอบถาม ใช้เพื่อสอบถามสภาพปัจจุบันและถามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดเลย และเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับการ

ปรับปรุง อนุรักษ์ และพัฒนาสถานที่ต่าง ๆ และข้อเสนอแนะจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย

2) แบบสัมภาษณ์ ใช้เพื่อสอบถามสภาพปัจจุบัน และถามความต้องการ จุดอ่อน จุดแข็ง (SWOT) จากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ผ่านการพูดคุยอย่างละเอียด เจาะลึกถึงความคิดเห็น ประสบการณ์ ทักษะ หรือแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ตลอดถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุง อนุรักษ์ และพัฒนาสถานที่ต่าง ๆ และข้อเสนอแนะของท่านจะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย

3) แบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยการเชิญกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิจัยในแต่ละด้านร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ จำนวนประมาณ 6-10 คน มาร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนด คือ กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย ได้แก่

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย พบว่า ผลการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Random sampling) ใช้แบบสอบถามแสดงความคิดเห็น (Questionnaires) โดยเก็บข้อมูลจำนวน 400 คน สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวจังหวัดเลย เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่า รูปแบบการท่องเที่ยวและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเลย ดังต่อไปนี้

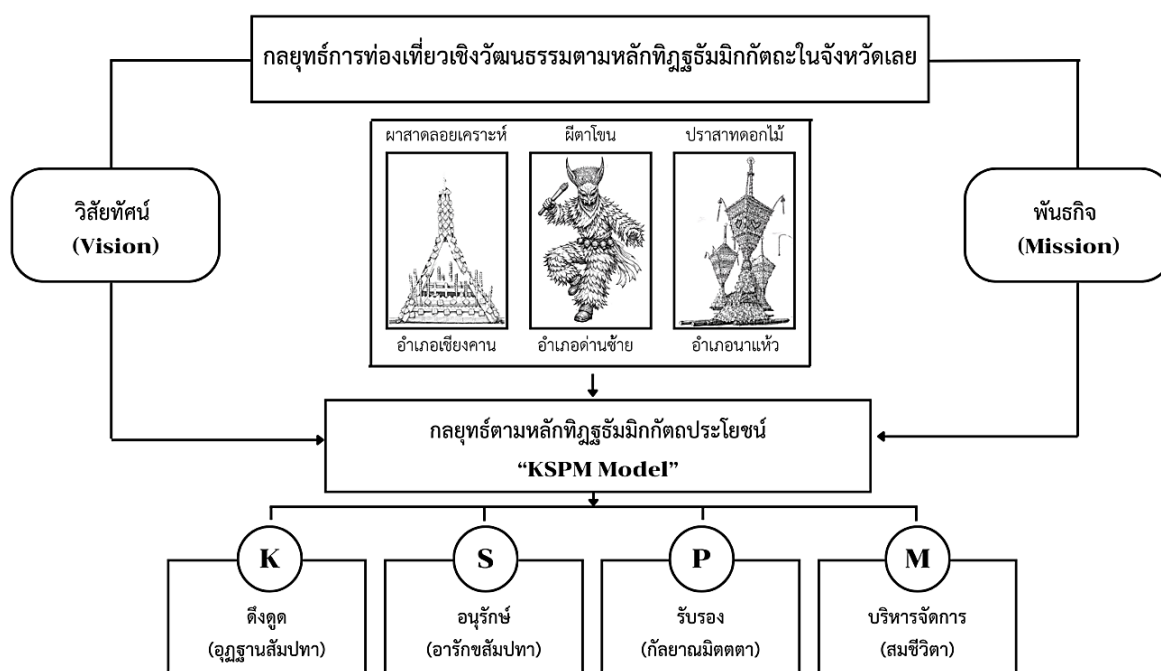
1.1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยว พบว่าข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว เพศ ของนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 259 คน คิดเป็นร้อยละ 64.70 อายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 อาชีพของนักท่องเที่ยว คือ นักศึกษา จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 คน และภูมิลำเนาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00

1.1.2 ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า การเดินทางมาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาเป็นการครั้งแรก ซึ่งมีจำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 63.25 พาหนะของนักท่องเที่ยวที่ใช้เดินทางมาส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 การเดินทางมาเที่ยวเลยส่วนใหญ่มากับเพื่อน/แฟน จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดเลยจาก Facebook และ TikTok จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 นักท่องเที่ยวหากมีโอกาสกลับมาเที่ยวอีกครั้ง จำนวน 378 คิดเป็นร้อยละ 94.50 ช่องทางที่จะช่วยให้สถานที่ท่องเที่ยวนี้เป็นที่รู้จักมาก คือ Facebook และ TikTok จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 สิ่งที่นักท่องเที่ยวประทับใจ หรือสนใจการท่องเที่ยวแบบใดเป็นพิเศษ คือ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 และสิ่งที่นักท่องเที่ยวประทับใจในการมาเยือนจังหวัดเลยมากที่สุด คือ วิถีชีวิตของคนเลยจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกเดินทางมาในจังหวัดเลย คือ วัดศรีโพธิ์ชัยแสงภา จำนวน 87 คน

คิดเป็นร้อยละ 21.75 และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมหรือมีความประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างพักอยู่ในจังหวัดเลย คือ เที่ยววัดศรีโพธิ์ชัยแสงภา จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00

1.1.3 ผลรวมองค์ประกอบทุกด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์พบว่า ผลรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.02) ซึ่งแสดงผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ มาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากด้านที่มีค่ามากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (อุทยานสัมปทา) มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.15) ซึ่งแสดงผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ มาก ด้านศักยภาพในการให้ความรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรม (อารักขสัมปทา) มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.18) ซึ่งแสดงผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ มาก ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (กัลยาณมิตตดา) มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.17) ซึ่งแสดงผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ มาก ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ (สมชีวิตา) มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.13) ซึ่งแสดงผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์สัมภาษณ์ จากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ และการเก็บข้อมูลจากการวิจัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เพื่อการพิจารณา SWOT หาถึงปัจจัยภายใน (จุดแข็ง/จุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาส / ข้อจำกัด) ที่จะกำหนดกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาพกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎี 5 มิติที่เชื่อมโยงกัน

1. วิสัยทัศน์ (Vision) คือ จังหวัดเลยจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนระดับภูมิภาค โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมคุณค่าทางพุทธศาสนาและวิถีชีวิตอันดีงามตามหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ เพื่อสร้างสรรค์ประสบการณ์ที่มีความหมายและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. พันธกิจ (Mission) ได้แก่ 1) ส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรมผ่านแหล่งเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและชุมชนได้สัมผัสและนำหลักธรรมทางพุทธ

ศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) อนุรักษ์และส่งเสริมอนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาพื้นถิ่นของจังหวัดเลยที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ให้คงอยู่และเป็นที่ ประจักษ์แก่สาธารณชน 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการและได้รับประโยชน์จาก การท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ควบคู่ไปกับการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย 4) เชื่อมโยงเครือข่ายสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อบรรเทาขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเลย

3. กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะในจังหวัดเลย คือ กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะในจังหวัดเลย โดยมีรูปแบบที่ “KSPM Model” เพื่อการนำไปสู่การพัฒนาอย่าง ยั่งยืนองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทาง ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประกอบไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (Knowledge) ด้านที่ 2) การให้ความรู้และอนุรักษ์ วัฒนธรรม (Shared Skills) ด้านที่ 3) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (Participation) และด้านที่ 4) การ บริหารจัดการ (Management)

4. ผลการเสนอกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะนโยบายในจังหวัดเลย โดยมีสาระสำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ มุ่งให้จังหวัดเลยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนระดับ ภูมิภาค เน้นการส่งเสริมคุณค่าพุทธศาสนา วิถีชีวิตที่งดงาม มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ประเด็นที่ 2) ด้านพันธกิจ เน้นการเรียนรู้คุณธรรมผ่านการท่องเที่ยว การอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทาง วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นธรรม การกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และการสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อเสริมศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของจังหวัด

ประเด็นที่ 3) ด้านกลยุทธ์การจัดการพัฒนาบนฐานข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก ของพื้นที่ โดยกำหนดกลยุทธ์ 4 ด้านตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะนโยบาย ได้แก่ การดึงดูดใจการท่องเที่ยว (อภิวรรณ สัมปทา) การให้ความรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรม (อารักขสัมปทา) การรองรับการท่องเที่ยว (กัลยาณมิตตตา) และการ บริหารจัดการอย่างสมดุล (สมชีวิตา) เพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของจังหวัดเลย

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะนโยบายในจังหวัดเลย” จากการศึกษาการวิเคราะห์การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ มีประเด็นหลักที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะนโยบายในจังหวัดเลย สามารถ อภิปรายผลได้ดังนี้

กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะนโยบายในจังหวัดเลย โดยการเก็บ ข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน ซึ่งใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ผ่านแบบสอบถามความคิดเห็น พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21–30 ปี มีระดับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประกอบอาชีพเป็นนักศึกษา และมีถิ่นพำนักอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ ประเทศไทย และลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมายังจังหวัดเลยเป็นครั้งแรก โดยใช้รถยนต์ ส่วนตัว และนิยมเดินทางกับเพื่อนหรือแฟน ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook และ TikTok ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากในการโน้มน้าวใจและกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน และผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัม

มีกัฏลประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.02) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้ 1) ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (อภฺฐานสัมปทา) ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.42$) สะท้อนถึงความน่าสนใจของกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย โดยเฉพาะกิจกรรมวัฒนธรรมและงานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเพณีผีตาโชนของอำเภอด่านซ้าย การจัดงานวัฒนธรรมในอำเภอเชียงคานและนาแห้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pine & Gilmore (1999) ว่าการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experience-based tourism) ที่เน้นการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมท้องถิ่น 2) ด้านศักยภาพในการให้ความรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรม (อารักขสัมปทา) ได้รับค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับความรู้ทางวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น โดยเสนอแนวทางในการพัฒนาให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ UNWTO แนวทางการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community-based tourism: CBT) (UNWTO, 2021) 3) ด้านศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว (กัลยาณมิตตตา) ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.37$ สะท้อนให้เห็นว่าระบบโครงสร้างพื้นฐานยังคงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนระบบขนส่งสาธารณะ และความปลอดภัย ควรดำเนินการควบคู่กับการวางแผนเชิงพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้รองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน (กรมการท่องเที่ยว, 2564) และ 4) ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ (สมชีวิตา) มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.30$ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรบูรณาการการทำงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ รวมถึงการส่งเสริมมาตรฐานการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุนษิตา นาคภพ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนเกย์ไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ตำบลเกย์ไชยมีแหล่งทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพทั้งวัดพิพิธภัณฑสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี และความเชื่อของชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ควรพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้วยโครงการมัคคุเทศก์น้อยเชิงอนุรักษ์ และโครงการสร้างอัตลักษณ์ส่วนรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวของตำบลเกย์ไชย คือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน มีกิจกรรมบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน เยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรม และรับฟังเรื่องเล่า ความเชื่อและตำนาน ประเพณีของชุมชนผ่านมัคคุเทศก์น้อยเชิงอนุรักษ์ เพื่อเพิ่มความรู้และสร้างความประทับใจต่อการมาเยี่ยมชม รวมไปถึงแะซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากตาลโตนด สินค้าขึ้นชื่อของตำบลเกย์ไชย ที่แสดงถึงภูมิปัญญาของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แก้วดา ผิวพรรณ และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและความร่วมมือในการรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน พบว่า จุดแข็ง คือชุมชนมีความเข้มแข็งทางด้านสังคมค่อนข้างมาก ข้อจำกัดคือชุมชนยังขาดความเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และภาครัฐขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานโอกาส คือ มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ได้เปรียบ มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีภูมิอากาศที่หนาวเย็น มีความหลากหลายของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ปัญหาและอุปสรรค คือการแข่งขันและการแย่งชิงในตลาดการท่องเที่ยวมีแนวโน้มสูงขึ้น มีแนวทางการจัดการความรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 ด้าน ดังนี้ ด้านองค์ความรู้ ด้านความพร้อมของบุคลากร ด้านการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน ด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และด้านการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ดังนั้นโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเลยมีศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน หากสามารถประยุกต์ใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และยกระดับคุณภาพการบริการและโครงสร้างพื้นฐานให้ตอบสนองนักท่องเที่ยว การจัดการตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลมีกัฏลประโยชน์ ซึ่งเน้นการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ จะสามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดคุณค่าต่อชุมชนในระยะยาว

2. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ (Interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมายังจังหวัดเลย ได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการวางกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ โดยอิงจากหลัก “ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์” อันเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ที่พึงได้รับในปัจจุบัน การวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิด SWOT พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง เช่น ความหลากหลายของวัฒนธรรม วิถีชีวิต และประเพณีที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น (อำเภอด่านซ้าย อำเภอเชียงคาน อำเภอนาแห้ว) รวมถึงภูมิทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม ขณะที่ จุดอ่อน ได้แก่ การขาดระบบบริหารจัดการร่วมอย่างเป็นเอกภาพ ความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรมวัฒนธรรม และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส จากการเติบโตของความสนใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ และการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่วน ข้อจำกัด ได้แก่ ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการหลอมรวมทางวัฒนธรรมและแนวโน้มการแปรเปลี่ยนคุณค่าดั้งเดิม การพัฒนากลยุทธ์จึงต้องอาศัยโมเดลการจัดการแบบองค์รวม โดยในกรณีของจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้นำเสนอ KSPM Model ซึ่งครอบคลุม 4 มิติที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ 1) Knowledge (ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว) คือ ความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการถ่ายทอดคุณค่าและดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านความงดงามของศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมการมีอยู่ของกิจกรรมวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีผีตาโชน ถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่น 2) Shared Skills (การให้ความรู้และการอนุรักษ์วัฒนธรรม) วัฒนธรรมท้องถิ่นควรได้รับการอนุรักษ์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ การถ่ายทอดประเพณีให้คนรุ่นใหม่ และการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 3) Participation (ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว) ความสามารถของชุมชนในการจัดสรรโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบคมนาคม สาธารณูปโภค ความปลอดภัย และการให้บริการนักท่องเที่ยว ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการที่ยั่งยืน ทั้งนี้ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม และ 4) Management (การบริหารจัดการ) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรคำนึงถึงมิติของความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยใช้หลักธรรมาภิบาลควบคู่กับการส่งเสริมจิตสำนึกและความรับผิดชอบของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เช่น การกำหนดมาตรฐานการจัดกิจกรรมที่ไม่ล่วงละเมิดวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างระบบประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนีย์ ประณีตพลกรัง (2559) การใช้หลักธรรมาภิบาลควบคู่กับการส่งเสริมจิตสำนึกและความรับผิดชอบของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เช่น การกำหนดมาตรฐานการจัดกิจกรรมที่ไม่ล่วงละเมิดวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างระบบประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชนันท์ อ่อนรัตน์ (2561) ทำการวิจัยนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติมีการกำหนดนโยบาย แบ่งเป็นแผนงาน โครงการ และกิจกรรมร่วมกับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน มีบริหารทรัพยากรในด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยในภาพรวม จังหวัดเลยได้กำหนด วิสัยทัศน์ คือ การเป็น “จังหวัดเลยจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนระดับภูมิภาค โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมคุณค่าทางพุทธศาสนาและวิถีชีวิตอันดีงามตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เพื่อสร้างสรรค์ประสบการณ์ที่มีความหมายและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม” ซึ่งสะท้อนความพยายามในการใช้วัฒนธรรมและหลักธรรมมาเป็นแกนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมี พันธกิจ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรมผ่านแหล่งเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและชุมชนได้สัมผัสและนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) อนุรักษ์และส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมมรดก

ทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาพื้นถิ่นของจังหวัดเลยที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ให้คงอยู่และเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ควบคู่ไปกับการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 4) เชื่อมโยงเครือข่ายสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเลย ซึ่งสอดคล้องกับ กรมการท่องเที่ยว ได้มีนโยบายเกี่ยวกับ การส่งเสริมการเรียนรู้ การอนุรักษ์ วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน (กรมการท่องเที่ยว, 2564) โดยสรุป กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเลยมีลักษณะเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม โดยเชื่อมโยงคุณค่าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศีลธรรมเข้ากับการบริหารจัดการในเชิงพื้นที่ ซึ่งมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนควบคู่กับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ความสำเร็จของกลยุทธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารแบบมีส่วนร่วม และความยั่งยืนในระยะยาว

3. ผลการเสนอกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในจังหวัดเลยสามารถอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

การพัฒนาและเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเลยตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นกระบวนการที่สะท้อนความพยายามในการวางแผนระยะยาวอย่างมีวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับเป้าหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความคาดหวังของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ แต่ยังส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างสมดุลวิสัยทัศน์ การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนการกำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัดเลยว่า “จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนระดับภูมิภาค” เป็นแนวทางที่ชี้ให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้นักท่องเที่ยว โดยการเน้นคุณค่าทางพุทธศาสนาและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สามารถสร้างความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป (UNESCO, 2021) วิสัยทัศน์เชิงพุทธนี้เชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่เน้นเพียงเศรษฐกิจ แต่คำนึงถึงมิติของจิตใจและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ (กรมการท่องเที่ยว, 2565) นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมและตระหนักถึงคุณค่าในท้องถิ่นของตนเอง ย่อมส่งผลให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนอย่างแท้จริง (พงศเทพ จันทรสว่าง, 2561) วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสื่อสารได้ดี จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของจังหวัดเลย และเปิดพื้นที่ให้กับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น (Richards, 2018) โดยมี พันธกิจ การเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมผ่านการท่องเที่ยวพันธกิจที่เน้นการเชื่อมโยงการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้น สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์จาก “แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรม” เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน (Falk & Dierking, 2016) โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักท่องเที่ยวและชุมชน ยิ่งส่งเสริมให้กิจกรรมท่องเที่ยวกลายเป็น “กระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงชีวิต” (Transformative Learning) แนวทางนี้ยังสอดคล้องกับหลักการของ “การท่องเที่ยวเชิงศีลธรรม” (Ethical Tourism) ซึ่งเน้นการเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่น การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และการส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว (Godfrey-Smith, 2003) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ยังเป็นแนวคิดสำคัญตามกรอบการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม (Community-Based Tourism) ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ และกลยุทธ์การจัดการ: แนวทางพัฒนาในประเด็นของกลยุทธ์ ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางผ่านการวิเคราะห์ SWOT อย่างรอบด้าน ทั้งจากข้อมูลของนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สู่การพัฒนากลยุทธ์ใน 4 ด้านตามหลัก สัมปทา 4 ได้แก่ 1) ฐานสัมปทา (ความขยัน/การตั้งใจ) การนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ เช่น วิถีชีวิต ไหว้พระธาตุ ชุมชนชาติ และงานศิลปะท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดี

โดยเฉพาะหากสื่อสารด้วยวิธีที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ 2) อารักขสัมปทา (การอนุรักษ์) การเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับหลักธรรมพุทธศาสนา เป็นแนวคิดที่ไม่เพียงแต่สงวนมรดก แต่ยังเป็น การสร้างมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม 3) กัลยาณมิตตตา (การต้อนรับและรองรับนักท่องเที่ยว) การเตรียมความพร้อม ของชุมชน เจ้าหน้าที่ และโครงสร้างพื้นฐานเป็นกลไกสำคัญในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ สร้าง ความประทับใจ และเพิ่มความภักดีต่อจุดหมายปลายทาง 4) สมชีวิตา (การบริหารจัดการ) การวางระบบการบริหาร จัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ถือเป็นจุดชี้ขาดของความสำเร็จในระยะยาว โดยควรมีการกำหนด เป้าหมายร่วม แผนงานที่เป็นรูปธรรม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุนษิตา นาคภพ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนเกยไชย อำเภอ ชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรมุ่งเน้น “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการ เรียนรู้วิถีชีวิต” โดยกิจกรรมหลักควรประกอบด้วย การบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทาง วัฒนธรรม การฟังตำนาน ประเพณี และความเชื่อผ่านมุมมองของคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะผ่านมัคคุเทศก์น้อย ซึ่ง ช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความประทับใจแก่ผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จาก ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น สินค้าจากตาลโตนด ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมของตำบลเกยไชย ได้อย่างเด่นชัด ดังนั้นกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเลยตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ได้รับการพัฒนาอย่างครอบคลุม และมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรากฐานจากคุณค่า ทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งหากมีการสื่อสารและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง ก็จะสามารถเปลี่ยน จังหวัดเลยให้เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับภูมิภาคได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่เน้นการดำเนินชีวิตอย่างมี สติและปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต คำว่า “ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์” คือ ประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็น หลักธรรมที่ใช้สำหรับสร้างความมั่นคงแห่งชีวิต สำหรับผู้ปฏิบัติปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้จะช่วยให้การเดินทางของ เราเป็นไปอย่างมีความหมาย และสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ทั้งตัวเราและผู้อื่น นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอีกด้วย การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริบทของจังหวัดเลย ผลการวิจัย ได้นำมาซึ่งองค์ความรู้หลักที่สำคัญหลายประการ

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1) “หลักการ (principles)” คือ หลักทฤษฎีที่มีกติกตบระโยชน์ เป็นรากฐานกลยุทธ์ หลักทฤษฎีที่มีกติกตบระโยชน์ มิได้เป็นเพียงหลักการเชิงปัจเจกบุคคล แต่สามารถยกระดับเป็นปรัชญาเชิงกลยุทธ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดย 1) ฐานสัมปทา กระตุ้นให้ชุมชนและผู้ประกอบการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ 2) อารักขสัมปทา เน้นย้ำความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างยั่งยืน 3) กัลยาณมิตตตา ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน

2) “วัฒนธรรม (culture)” คือ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาในจังหวัดเลย ที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีที่สะท้อนถึงหลักการ ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เสริมคุณค่าทางปัญญาและจิตวิญญาณ กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ ไม่ใช่เพียงแค่การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

3) “ชุมชน (community)” คือ ฐานผู้ขับเคลื่อนและผู้รับประโยชน์หลัก งานวิจัยเน้นย้ำว่า ชุมชนท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนากลยุทธ์นี้

ดังนั้นงานวิจัยนี้เป็นการตอกย้ำว่า การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักทฤษฎีที่มีกติกตบระโยชน์ในจังหวัดเลย ไม่ใช่เพียงเป็นแค่การท่องเที่ยว แต่เป็นการสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งเสริมสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณแก่นักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ยกระดับคุณภาพชีวิตและธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างแท้จริง

สรุป

จังหวัดเลยมีด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการบูรณาการบริหารจัดการ งานวิจัยจึงเสนอ “KSPM Model” เป็นกรอบกลยุทธ์ ประกอบด้วย Knowledge (สร้างคุณค่าและการเรียนรู้), Shared Skills (อนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรม), Participation (การมีส่วนร่วมและโครงสร้างรองรับ), และ Management (การบริหารจัดการที่ยั่งยืน) ดังนั้นการประยุกต์หลักทฤษฎีที่มีกติกตบระโยชน์ ทำให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณธรรม กระจายรายได้ และรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับภูมิภาคอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จังหวัดเลยควรสร้าง Brand Identity เชิงวัฒนธรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างการจดจำ และความแตกต่าง (Differentiation Strategy)

2. ควรสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะ ผู้ให้บริการ และ ผู้อนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อลดผลกระทบจากมวลชนท่องเที่ยว และควรพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในพื้นที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก โดยใช้แนวทาง Thematic Cultural Routes

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาขยายพื้นที่ศึกษาไปยังกลุ่มจังหวัดใกล้เคียง เช่น หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวิเคราะห์ความเหมาะสมของการนำหลักทฤษฎีที่มีกติกตบระโยชน์ไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลาย

2. การวิจัยครั้งต่อไปอาจพิจารณาในพื้นที่เชิงลึกในอำเภอที่มีศักยภาพทางวัฒนธรรมสูง เช่น อำเภอด่านซ้าย (ผิตาโขน) หรืออำเภอเชียงคาน (วิจิตรมโขง) เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้หลักภูมิคุ้มกันภูมิคุ้มกันประโยชน์ในแต่ละบริบทชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *ยุทธศาสตร์การพัฒนากองการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2563–2567*. สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *แผนกลยุทธ์การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวสีขาว ภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2566-2570*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- แก้วตา ผิพรณ, สุทธิสินี ธีระธรรมสรณ์, และวินัย เชื้อมวราศาสตร์. (2561). การจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและความร่วมมือในการรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 8(1), 27-33.
- ชลวิทย์ เจริญจิตต์. (2560). *ศาสนากับการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ดีไซน์ ดีไลต์.
- ชุนษิตา นาคภพ. (2561). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 8(2), 71–80. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/147866>
- นิพนธ์ อ่อนรัตน์. (2561). นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 4(2), 228-241.
- สำราญ อิมจิตต์. (2547). *เศรษฐกิจปรัชญาในพุทธศาสนา*. ธนาเพรส.
- สุข เจริญรัตน์. (2552). พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจ. *ธอส. สานฝันเพื่อบ้าน เพื่อคุณ ธนาการอาคารสงเคราะห์*, 15(57), 22-33.
- สุจิตรา ภูมิโคกรักษ์. (2565). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการใช้สื่อออนไลน์ในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 2(14), 123-137.
- สุนีย์ ปราณีตพลกรัง. (2559). การจัดการแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารศิลปวัฒนธรรม*, 2(5), 21-35.
- Falk, J., & Dierking, L. (2016). *The Museum Experience Revisited*. Routledge.
- Godfrey-Smith, P. (2003) *Theory and Reality: An Introduction to the Philosophy of Science*. The University of Chicago Press.
- Richards, G. (2010). Cultural Tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 17(1), 12-21.
- UNWTO. (2021). *Tourism and Rural Development*. World Tourism Organization.